

Vzreja

SPOLNI CIKLUS PRI PSICI

Piše: Urška KRIVEC / *Fotografija:* Blaž KOŠAK

Vsak dober vzreditelj mora poznati posebnosti spolnega ciklusa pri psici ter posebnosti psičke, s katero vzreja.

Zmotno je prepričanje, da se vse psice gonijo dvakrat na leto. Res je sicer, da to drži za večino psic, a je kar nekaj tudi takšnih, ki se gonijo le enkrat na leto, so pa tudi takšne, ki se gonijo trikrat na leto. Pri nekaterih pasmah, še zlasti pritlikavih, med večjimi pa na primer pri češkoslovaškem volčjaku, se pogosto zgodi, da se gonitve pojavljajo redkeje – enkrat letno ali v razmikih, daljših od šest mesecev. Vsekakor pa na gonitve vplivajo tudi tako dedni kot dejavniki iz okolja in prispevajo svoj delež pri posebnosti gonitve naše psičke.

Potek gonitve

Psičke se lahko gonijo v kateremkoli mesecu v letu, vseeno pa so obdobja, v katerih se goni največ psičk. Takšno obdobje je februarja in marca, jeseni pa oktobra. Pozimi in poleti se goni manjše število psičk, ni pa pravila, kdaj se bo gonila naša psička.

Večina psičk se goni v dokaj rednih intervalih skozi vse leto. Tako lahko dokaj natančno določimo čas naslednje gonitve, to pa se lahko pri starejših psicah nekoliko spremeni. Psičke se gonijo vse od spolne zrelosti pa do smrti.

Spolni ciklus razdelimo v štiri obdobja.

Proestrus ali predgonitev. Psica samcem v bližnji okolici z oddajanjem svojega vonja sporoča, da se bliža čas prave gonitve. V tej stopnji cikla že lahko opazimo otečeno zunanje spolovilo ter krvavitev iz nožnice. To obdobje traja povprečno približno osem dni. Samci se za psico sicer zanimajo, a ta ne pusti, da bi jo kdo naskočil. Če se ji samec približa, spolovilo trdno pokrije z repom.

Estrus ali gonitev. Ko psico pobožamo okrog spolovila oziroma po križnem delu hrbtnice, umika rep na stran. Izcedek iz nožnice postaja bolj vođen, spremeni se tudi vedenje, psica postaja vse bolj dostopna za samce. Izcedek iz nožnice zelo privablja samce iz bližnje in daljne okolice. V tem obdobju začne močno naraščati koncentracija spolnega hormona progesterona. Zato je najzanesljivejša metoda za določitev pravega časa paritve merjenje koncentracije progesterona. V tem času se sprostitjo jajčne celice, pride do tako imenovane ovulacije.

Diestrus ali obdobje po gonitvi. Začne se, ko psica ni več pripravljena sprejeti samca in se vse skupaj počasi umirja. Koncentracija progesterona je skoraj enaka, kot bi bila psička breja, zato je nemogoče zagotovo trditi, ali smo bili pri paritvi uspešni. To lah-

ko ugotovimo približno 25 dni po paritvi, ko opravimo pregled z ultrazvokom. S to metodo lahko zelo zanesljivo ugotovimo, ali je psička breja ali ne.

Anestrus. Obdobje spolne neaktivnosti, ki povprečno traja štiri mesece.

Koristni nasveti

Posebnosti. Mlajše psičke še nimajo rednih gonitev, zato je lahko prva gonitev precej neopazna. Po navadi se po drugi ali tretji gonitvi zadeve umirijo in se psičke gonijo v bolj ali manj enakem časovnem razmiku. Stres, debelost in fizična neaktivnost lahko zelo vplivajo na potek gonitve.

Bolj občutljiva psička v družbi psihično močnejše psice lahko zadrži svojo gonitev ali se celo neha goniti. Lahko se zgodi, da pri povsem zdravi psički od dveh gonitev ostane le ena gonitev na leto. Vzrok pa je lahko psihični pritisk zaradi navzočnosti druge, višje rangirane psice. To se dogaja tudi v svetu volkov, kjer alfa samica »določa«, ali bodo vrstnice imele spolni cikel ali ne.

Stres in gonitev pred ovulacijo. Dolga vožnja, sprememba okolja, prva paritev in podobno so vse okoliščine, zaradi katerih lahko psica potek svoje sicer normalne gonitve podaljša tudi za več dni. Zato vedno pazimo, da je psička v času pred gonitvijo, med njo in po njej v čim manj stresnem okolju, čeprav je to skoraj nemogoče. Še zlasti, kadar s psičko zelo dolgo potujemo do izbranega samca.

Kadar psičko parimo, je zato bolje opraviti kak test ravni progesterona več, da psičko do samca pripeljemo v pravnem času. To je veliko bolje, kot jo po nepotrebnem izpostavljati stresu. Prihod k samcu ob nepravem času je lahko sila neprijeten tako za psičko kot za plemenjaka, še zlasti, kadar gre za prvo paritev.

Pametni pišejo

Izkušeni vzreditelji si vsa opažanja pri svoji psički vestno zapisujemo. Začnemo z zapisom datuma, ko smo pri njej opazili prve znake spremembe vedenja, nato zapišemo prve znake krvavitve, vse rezultate merjenja progesterona v krvi, kdaj je bila psička pripravljena na paritev (je začela umikati rep) itd. Vsaka, še tako drobna malenkost nam bo pri vseh nadaljnjih paritvah v veliko pomoč. Kadarkoli bomo lahko pogledali v knjigo in primerjali rezultate ter tako lažje vnaprej predvideli potek gonitve in določili pravnji datum za paritev.

Prva gonitev

Psička spolno dozori ob prvi gonitvi. Že pri prvi gonitvi se je psička sposobna uspešno pariti s samcem in tudi postati breja. Večina psičk se prvič goni med sedmim in devetim mesecem starosti, nekatere lahko tudi prej, nekatere pa šele pri enem letu starosti.

Prva gonitev je znak dozorelosti psice

Ta trditev nikakor ne drži! Že res, da psička lahko postane breja že pri prvi gonitvi, a to še zdaleč ne pomeni, da je na to tudi pripravljena. Še zlasti srednje velike in večje pasme dozori kasneje in so v obdobju prve gonitve še vedno v fazi rasti in razvoja. Prezgodnja brejost lahko zavre telesni razvoj psice.

Najbolje je psico pariti po tretji ali četrti normalni gonitvi, saj tedaj tudi čustveno dovolj dozori. Prezgodnja brejost lahko povzroči, da psica svoje mladiče zavrže ali celo pobije, saj ni niti psihično niti fizično dovolj zrela za tako zahtevno nalogo.

Izčrpavanje psičke

Vsako leglo psičko obremeniti. Pri tem velja splošno pravilo: številčnejše leglo psico bolj izčrpa, a je to v veliki meri odvisno tudi od psiho-fizične pripravljenosti psice in vzreditelja samega. V primeru številčnejših legel lahko vzreditelj psičko v veliki meri razbremeni in ji tako olajša delo.

Nikakor ni pravilo, da manjša legla psičko izčrpajo v manjši meri. Vedno se moramo ravnati glede na svojo psičko. Nekatere so še pri osmih letih starosti brez težav sposobne prenesti obremenitve, povezane s kotitvijo, po drugi strani pa so nekatere psičke že pri petih letih povsem izčrpane.

Za nekatere psičke so tri legla v življenju več kot dovolj, druge lahko brez težav prenesejo precej več legel. Ne glede na vse moramo upoštevati tudi veljavno zakonodajo (Zakon o zaščiti živali, Pravilnik o zaščiti hišnih živali ...) in vzrejni pravilnik, po drugi strani pa se moramo ravnati tudi po zdravi pameti, glede na telesne in psihične sposobnosti naše psičke. Imejmo jo radi tudi potem, ko ne bo več primerna za paritev. Tedaj ji omogočimo zasluženi počitek in ji nudimo veliko lju-bezni.